

YMPÄRISTÖVALIOKUNNAN LAUSUNTO 34/2004 vp

Valtioneuvoston selvitys Lissabonin strategian välitarkastelusta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Suuri valiokunta on 27 päivänä lokakuuta 2004 lähettänyt valtioneuvoston selvityksen Lissabonin strategian välitarkastelusta (E 84/2004 vp) ympäristövaliokunnalle mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- kansainvälisten asiain neuvos Leena Simonen, ympäristöministeriö
- apulaisosastopäällikkö Ilkka Kajaste, valtiovarainministeriö
- erityisasiantuntija Riku Huttunen, kauppa- ja teollisuusministeriö.

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Lissabonin strategiaa on toteutettu Euroopan yhteisössä vuodesta 2000 lähtien. Ympäristöosuus liitettiin strategiaan Göteborgin huippukokouksessa vuonna 2001. Eurooppa-neuvosto asetti maaliskuussa 2004 korkean tason työryhmän valmistelemaan Lissabonin strategian välitarkistusta, koska sen toteuttamisessa ei ole edetty riittävästi strategian tavoitteiden saavuttamiseksi. Wim Kokin työryhmän raportti julkistettiin 4.11.2004. Välitarkistus käsitellään kevään 2005 Eurooppa-neuvostossa.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston kanta sisältää tilannearvion Lissabonin strategian toteutuksesta, lähtökohdat tarkistukselle sekä tavoitteet, joiden Suomi katsoo tuottavan merkittävää lisäarvoa EU:n kilpailukyvyille. Muita Suomen tärkeäksi katsomia

tavoitteita ei selvityksessä toisteta. Suomi pitää tärkeänä strategian seurantajärjestelmän tehostamista. Lähtökohtana tulee olla sektorikohtaisen raportointijärjestelmän keventäminen ja mahdollisesti jaksotuksen pidentäminen. Komission työohjelmalla on ratkaiseva merkitys strategian toteuttamisessa. Komission on voitava jatkossa keskittyä toimivaltansa mukaisiin ydintehtäviin. Avoimen koordinaation menetelmä on muodostunut kiinteäksi osaksi Lissabonin strategiaa. Sitä on edelleen kehitettävä. EU-lainsäädännön laadun parantamista koskeva kokonaisuus on nostettava yhdeksi konkreettiseksi apuvälineeksi tavoitteiden saavuttamisessa, ja lainsäädännön yksinkertaistamisessa tulee edetä.

Valtioneuvosto painottaa lisäksi, että tutkimus- ja kehittämistoiminnalle tulee luoda sellaiset puitteet, joilla kannustetaan tämän toiminnan säilymistä ja vahvistamista. Tutkimusrahoi-

tuksen ohella on tärkeää luoda ympäristöä, joka synnyttää tehokkaasti kaupallisesti hyödynnettäviä ja tuottavuuskehitystä vauhdittavia innovaatioita. Erityisesti ekotehokkailla innovaatioilla on merkitystä kilpailukyvn lisäksi myös ympäristönsuojelutavoitteiden saavuttamisessa, kuten kestävien kulutus- ja tuotantotapojen edistämässä. Tiedonanto ja ohjelma näistä tulisi valmista riipeästi.

Myös ympäristöteknologioita koskeva toimintasuunnitelma on toimeenpantava. Ympäris-

töteknologioiden markkinoiden syntyä tulisi edistää tavoitteena niiden esteiden poistaminen, jotka haittaavat ympäristöteknologioiden kehittämistä, kaupallistamista, käyttöönottoa ja vakiinnuttamista. Käyttöönottoa tulisi edistää taloudellisilla ohjauskeinoilla ja markkinoillepääsyä helpottaa arviointikäytäntöjä yhtenäistämällä ja riskirahoitusta kehittämällä. EU:n tavoitteena tulisi olla maailman johtava talous ympäristöteknologiassa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Ympäristövaliokunta on käsitellyt valtioneuvoston selvitystä oman toimialansa osalta. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan ja painottaa erityisesti seuraavaa.

Kestävän kehityksen sisällyttäminen Lissabonin strategiaan riittävän laaja-alaisesti on edelleen suuri haaste. Kestävä kehitys on luonnollinen, kiinteä osa kilpailukykystrategiaa, jonka tulee läpäistä kaikki strategian sektorit eikä olla irrallinen osa sitä. Kun kestävä kehitys näkökulma on jälkikäteen liitetty strategiaan, se ei muodosta luontevaa perustaa talouden ja työllisyyden tavoitteille. Valiokunta korostaa, että kestävä kehitys ympäristönäkökohtien huomioon ottaminen päätöksenteossa vahvistaa pitkällä aikavälillä eurooppalaista kilpailukykyä globaaleilla markkinoilla ja luo edellytyksiä myös kestäväan työllisyyskehitykseen. Lissabonin strategian ympäristöulottuvuutta on edelleen vahvistettava. Ympäristönäkökohtien sisällyttäminen muihin politiikkoihin sisältäpäin siten, että ne ovat lähtökohtaisesti mukana politiikkojen rakentamisessa, on tavoitteiden saavuttamisen kannalta keskeistä. Lissabonin strategian rinnalla on annettava riittävä paino Göteborgin kestävä kehitys strategialle, jota komissio on viimeisten tietojen mukaan ryhtynyt uudistamaan.

Wim Kokin raportissa "Facing the Challenge, The Lisbon strategy for growth and employment" ympäristö nähdään yhtenä keinona ta-

loudellisen kasvun ja työllisyyden edistämiseksi, mutta sitä ei kuitenkaan ole sisällytetty Lissabonin strategian ydintavoitteisiin. Raportissa ei myöskään ole riittävästi otettu huomioon ilmastopolitiikkaa, vaikka sillä on selkeä yhteys Euroopan kilpailukykyyn. Raportin ympäristöä koskevan luvun lähtökohtana on kilpailukyvyyn edistäminen onnistuneiden politiikkakeinojen valinnan kautta, erityisesti "win-win-tilanteita" hyödyntämällä.

Ekotehokkaat innovaatiot ja ympäristönäkökohtien painottaminen julkisissa palveluissa ovat esimerkkinä keinoista saavuttaa kilpailukyky- ja ympäristötavoitteita samanaikaisesti. Raportissa korostetaan myös tarvetta kehittää ekotehokkaiden innovaatioiden rahoitusjärjestelmiä sekä uutta sääntelykehystä, jonka avulla voitaisiin ottaa huomioon myös tuotteiden aiheuttamien haittojen kustannukset.

Valiokunta korostaa tässä yhteydessä ekologisen verouudistuksen merkitystä ympäristöpoliittisena keinona ja odottaa asiassa hallituksen esityksiä. Ympäristöverojen kehittämistä osaksi ympäristö-, vero- ja elinkeinopolitiikkaa on tarkasteltava sekä kansallisesti että EU-tasolla.

Valiokunta painottaa tutkimus- ja tuotekehityksen tärkeyttä ekotehokkaiden innovaatioiden edistämiseksi. Taloudellisen kasvun ja lisääntyvien ympäristöhaittojen irtikytkentä on pääta-voite, joka voidaan saavuttaa ekotehokkailla innovaatioilla. Ilmastonmuutoksen pysäyttäminen edellyttää ekotehokkuuden lisäämistä, samoin

kuin kestävien kulutus- ja tuotantotapojen aikaansaaminen. Suomi on hyvä esimerkki siitä, että korkeatasoinen ympäristöosaaminen parantaa pitkällä tähtäimellä kilpailukykyä. Ekotehokkailla innovaatioilla on merkitystä kilpailukyvyn lisäksi myös ympäristönsuojelutavoitteiden saavuttamisen kannalta.

Ekotehokkuutta voidaan nostaa edistämällä ympäristöteknologioiden kehittämistä. Valiokunta yhtyen valtioneuvoston kantaan korostaa, että ympäristöteknologioita koskeva toimintasuunnitelma tulee toimeenpanna ripeästi. Ympäristöteknologian kehittäminen luo uusia mahdollisuuksia luonnonvarojen kestäväälle käytölle ja työllisyydelle ja vahvistaa kilpailukykyä. Taloudellisten ohjauskeinojen edistäminen on keskeisessä asemassa ympäristöteknologioiden käyttöönoton edistämiseksi. Riskirahoituksen kehittäminen on tarpeen uusiutuvan energian, erityisesti tuulivoiman kehittämiseksi.

Valiokunta kiinnittää lopuksi huomiota siihen, että ympäristönäkökulman heikkous Lissabonin strategiassa johtaa siihen, että strategiassa keskitytään ainoastaan "win-win-tilanteisiin" ja korostetaan niiden hyödyntämisen tärkeyttä. Tämä vie huomiota siitä, että kasvun ja ympäristön välillä on ainakin lyhyellä aikavälillä tarkasteltuna myös vastakkainasetteluja, joiden minimointiin on pyrittävä ympäristöpolitiikan keinovalikoimaa kehittämällä ja keskittymällä erityisesti kustannustehokkaisiin keinoihin.

Lausunto

Lausuntonaan ympäristövaliokunta ilmoittaa,

että valiokunta yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan.

Helsingissä 8 päivänä joulukuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Pentti Tiusanen /vas
vpj. Heidi Hautala /vihr
jäs. Susanna Haapoja /kesk
Rakel Hiltunen /sd
Tuomo Hänninen /kesk
Antti Kaikkonen /kesk
Inkeri Kerola /kesk
Kari Kärkkäinen /kd

Jouko Laxell /kok
Mikaela Nylander /r
Heikki A. Ollila /kok
Satu Taiveaho /sd
Unto Valpas /vas (osittain)
Ahti Vielma /kok
Pia Viitanen /sd
vjäs. Oras Tynkkynen /vihr.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Marja Ekroos.